

LA RENDABLE SINCERITAT

DE TERESA PAMIES

tpamies.webnode.cat

—Jo, el que volia —em diu Teresa Pàmies mentre m'ofereix més conyac— era tornar. I més que el fet de començar a escriure llibres, el que m'interessava era presentar-me a premis literaris per atansar-me al país, per estar-hi lligada d'alguna manera i intentar de fer possible el meu retorn. Col·laborava, també, de manera espontània a les revistes catalanes, entre les quals ORIFLAMA, fins que un dia vaig rebre una carta d'en Tasis que em va fer un gran bé: em vaig adonar que havia de treballar l'idioma i el meu esforç ha estat enorme en aquest sentit. Encara lleixo amb un paper i llapis al costat per tal d'enriquir el meu llenguatge. És una tasca que m'he imposada, com em vaig imposar la de tornar. Les dues m'han costat molt.

Com heu trobat la vostra terra després de tant de temps?

—He trobat una terra meravellosa on els meus fills s'han adaptat perfectament i el que és jo, no en parlem! Els fills sempre em diuen que per què no tinc reuma, com a París, amb la humitat de Barcelona (i somriu com dient: ja ho veus, si em trobo bé). Una terra desconcertant, també, que no es correspon amb la visió que jo en tenia des de fora. I no del món cultural, ja que no estic ficada dins el cotarro, sinó del que s'expressa entre el món oficial i la realitat que jo visc cada dia. Visc modestament, treballo al més just possible i procuro assistir a molts col·loquis, per cert més interessants que els que es fan a París, i tenir moments lliures per a empapar-me de país.

Quan érem capitans és la història d'una guerra perduda i la fuga cap a l'exili. Va ploure tot el dia és la tornada d'aquest exili ue segurament ni havieu imaginat que durés trenta anys. Què ha estat, per a vós, aquest exili?

—Primer de tot, una escola. A l'exili he après a conèixer el meu país. Per la tossuderia de no deixar d'ésser catalana, he llegit de tot: economia, literatura, revistes... tot. Deixant de part les naturals i consabudes nostàlgies, m'ha

donat una formació universalista que jo ja tenia en teoria, el que ha estat decisiu per a mantenir la meua moral. Una moral que només s'afeblia davant la idea de fer-me vella a fora, cosa que em feia vertader pànic.

A Va ploure... això queda ben clar, quan acabeu dient que l'exili és trist. No obstant, canviàreu l'exili, si fos ara, per la pau de la vostra mare de qui parleu amb tanta tendresa?

—No puc concebre un dilema d'aquesta classe. El que puc dir és que em consola que si jo hagués quedat, la mare hauria patit molt més. El fet de quedar hauria estat més dramàtic encara que l'exili. Ella es trobava vella i cansada i no va voler fugir perquè pensava que seria cosa de dos dies. Va ser una víctima d'aquestes que no figuren a les estadístiques, però que n'hi han moltes. Era una dona excepcional i un exemple d'humanitat. És com una part de mi, com el pare, però d'una altra manera. Sempre que en faig un gra massa del que sigui, me'n recordo d'ella.

Com era Tomàs Pàmies com a pare?

—Oh, era una persona molt simpàtica, el que no vol dir que no ens hagués estovat les costelles quan en feiem alguna que passava la mida. Era un home molt avançat. Un home de progrés dintre una societat petita, de poble, però essencialment antidogmàtic. El que no crec és que fos tan bon espos com bon pare. La mare n'estava molt enamorada, però degué patir molt. I és que creava molts de problemes. Com totes les persones que tenen idees pròpies...

Vós també teniu les vostres pròpies idees, el que no és obstacle perquè els vostres llibres estiguin escrits amb una gran sinceritat. us ha portat molts disgustos, aquesta sinceritat?

—Disgustos, me n'ha portat a nivell polític i me'n portarà encara més tot i que, malgrat les coses gruixudes que he dit, els problemes no han estat pas massa greus. He tingut més satisfaccions, i la primera amb mi mateixa: i és que la llibertat interior et dona molta alegria i molta serenitat. Hi ha

purs i ortodoxos que m'han retret haver-ne fet un gra massa quan parlo del POUM i dels Fets de Maig, però crec que ha arribat l'hora que els que hi vam participar reconeguem els errors que es van cometre. Reconèixer un error no és desprestigiar-te i la sinceritat penso que sempre és rendable.

Quan érem capitans és un llibre emocionant, però no sentimental. Com es pot contar amb tanta vida una història tan plena de mort?

—Es pot contar quan s'ha viscut aquesta història amb un determinat tarannà i sense gemics, perquè, en definitiva, el que queda és això: la història. Se m'ha criticat que banalitzo la guerra, que en dono una visió lleugera. Però és que jo mai no he volgut fer una història heroica, sinó donar una visió quotidiana d'una guerra que també n'era, de quotidiana. La raó del que defensavem, als que érem joves, ens donava vida i per a mi va ésser una època molt feliç malgrat els bombardeigs, perquè ho vivia tot molt intensament. D'altra banda, a Catalunya, la guerra es va produir en un moment d'eufòria nacional, artística i cultural com crec que no s'ha tornat a donar mai més.

Com veu la dona madura aquella noia de disset anys, militant de les JSUC?

—Em fa enveja perquè era molt feliç. La meua joventut va ésser apassionant. La dona gran, aquí, ara, és una dona equilibrada a qui no li han pujat al cap els èxits literaris. Sé que no ho són, èxits literaris, sinó que és l'expressió de tota aquesta nova societat que té ganes que tornin els exiliats. L'èxit, per tant, és aquest: el d'haver tornat.

Al nostre país és abundant la literatura de la guerra i de l'exili, però no tothom ha tingut l'acceptació que heu tingut vós. Què en penseu?

—La clau de l'èxit, crec, és el tema en si, i n'hi ha hagut que han tingut molt bona acollida. Calders, per exemple, a qui admiro molt, i Riera Llorca, Benguerel, Tisner... etc. Potser han

escrit la seva obra en moments més difícils, de no tanta llibertat, mentre que jo ho he fet més tard, quan s'han pogut dir més coses. D'altra banda, potser també influeixi el caràcter: jo sóc així, franca. I no m'autocensuro mai. Ja em censuraran els altres. Es per això que els meus lectors són entre el gran públic, cosa que no em fa gens de vergonya. No es pot menysprear la majoria silenciosa, ja que, sovint, el silenci és modestia i prudència. I aquests lectors meus han copsat perfectament el que dic en les meves obres.

Hi ha qui ha dit, segons sembla, que no sereu mai una gran escriptora. Jo, modestament, veig una gran evolució, d'estil i de maduresa, més que clara havent llegit la vostra obra cronològicament...

—Els crítics, amb mi, han estat excessivament benignes, en part perquè no compleixen la seva missió de crítics, i s'han quedat amb la part ètica de la meua obra sense aprofundir els seus judicis literaris, cosa que a mi m'agradaria molt. Ara, qui hagi dit que no seré mai una gran escriptora,

en certa manera té una mica de raó. Tenim una Rodoreda o una Maria Aurèlia, i aquestes sí que són unes grans escriptores, amb un bagatge riquíssim i una importantíssima base cultural i universitària que jo, a la meua edat, ja no tindrè mai. Crec, això sí, que hi és, aquesta evolució que dius, i és que, com t'he dit, jo he treballat molt. La Maria Aurèlia també ha copsat aquesta evolució i m'ha fet un gran favor dient-ho. Ara, una gran escriptora, en el sentit que ho és ella i que ho és la Rodoreda, no ho seré mai. Les coses que jo puc, i vull, contar, exigeixen una forma més assequible al gran públic que em llegeix. Naturalment, intento tractar bé la forma, però només com a vehicle per a dir les coses que vull dir.

Per què no s'han publicat *La dona del pres* i *Una noia i un soldat*?

—Estan desaconsellades. M'estranya que *Una noia...* no hagi passat, ja que no és més que una clàssica "love story". Clar que hi ha tot un fons de problemàtica de la terra i dels pagesos, però és més lleugera que els *Capitans*. *La dona del pres* és la història d'una

dona que s'enriqueix i es realitza esperant 19 anys el seu marit que, dins la presó, es torna egoista. Potser no ha passat perquè té com a fons els anys 40 i 50, anys de nit, molt conflictius, dels quals sembla que encara no se'n pot parlar.

Heu guanyat un "Josep Pla" i un "Joan Estelrich", dos noms, ideològicament, a les vostres antípodes. En canvi, no heu obtingut cap premi més. Diguem-ne, "nostrat", i ja m'enteneu que vull dir. Creieu que en bona lògica hauria d'haver estat a l'inrevés?

—Mira, aquí, de premi progressiu, no en conec cap. Em presento als premis en funció dels jurats que els decideixen. Quan el jurat em mereix tot el respecte, m'hi presento i el nom que porti el premi tant se me'n dona i no m'importa en absolut. Crec que els jurats segueixen aquest mateix criteri, conscients del paper que poden fer. No em presentaria a un premi que hagués de decidir gent com, per exemple, l'Emilio Romero, però si els membres són un Serrahima, un Saladrigas, un Pi i Sunyer, un Vidal Alcover o la mateixa Maria Aurèlia, m'hi presento perquè em mereixen tota confiança, i no per guanyar el premi, sinó perquè sé que llegiran la meua obra i amb la seva opinió em podran ajudar. Admiro a Josep Pla com escriptor, però com a persona, efectivament, està a les meves antípodes.

Què prepareu ara?

—Estic refent *La dona del pres*, i no sols per veure si passa censura sinó també des del punt de vista de la forma. És de les primeres i es nota. Traient-li llàgrimes, el personatge central guanya molt de relleu. Clar que potser farà plorar més que quan les llàgrimes hi eren...

I ho diu rient, convencuda que la seva corda no és ploranera i que la força de la seva personalitat no resideix en les llàgrimes, sinó en un finíssim sentiment fet de sincera humanitat.

Guillem VIDAL OLIVER